

FÜRUZAN'IN ÖYKÜLERİNDE EĞİTİM SORUNLARINA BAKIŞ

Selma BAŞ*

ÖZET

Bu çalışmada edebiyat ve eğitim arasında kurulabilecek ilgilerden hareketle Füzüzan'ın öyküleri incelendi. Bu öykülerde eğitime dair anlatılan durumlardan hareketle öğretmenlere, eğitim sistemine ve toplumun eğitim anlayışına yönelik yapılan eleştiriler ortaya konuldu. Böylece eğitimle ilgili unsurların Füzüzan'ın eserlerinde ne şekilde yer aldığı belirlendi. Çoğunluğu yoksul kesimden olan öykü kişilerinin bir kısmı, bir kurtuluş yolu olarak gördükleri için okuma mücadelesi verirler. Diğer bir kısmı ise geçmişte kalsa da olumsuz özelliklerle dolu okul yıllarına dair anılarını asla unutamazlar. Bütün bunlar dolaylı da olsa yazarın öykülerini kaleme aldığı 1970'li yılların eğitim anlayışını ve bunun öykü kişileri tarafından nasıl algılandığını yansıtır. Öte yandan Füzüzan'ın öyküleri, edebiyatın diğer alanların yanı sıra eğitime dair de zengin bir malzeme sunabileceğini gösterir.

Anahtar Kelimeler: Füzüzan, öykü, eğitim, öğretmen, yoksulluk.

LOOKING TO THE PROBLEMS OF EDUCATION IN THE FÜRUZAN'S STORIES

ABSTRACT

In this study we analysed Füzüzan's stories within the context of the relationship between literature and education. In these stories, such themes as

---

*Yrd. Doç Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, selmabas@yyu.edu.tr

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

educational system, schooling, and teaching are employed. The concept of education and the criticisms made about it were scrutinized. Thus, elements related with education were determined as based on Füzuzan's works. Most of the characters in these stories view education as a means of salvation and thus try to struggle for it. An other group of characters in his stories nostalgically aspire for the earliest memories of their educational background, which they view as immortal. All these things reflect the educational convention of 1970s, though in a rather implied way, as well as indicating that literature can present rich materials compiled to education, as it has been the case for the other fields.

Key Words: Füzuzan, story, education, teacher, poverty.

Giriş

Edebi eserler, ister bireyi ister toplumu konu edinsin tarihten teolojiye, sosyolojiden psikolojiye, felsefeden eğitime varıncaya kadar birçok alanla kurmuş olduğu bağı yansıtır ve bu alanlar için de zengin bir malzeme sunar. Edebiyatın asıl işlevi bu değildir tabii ki, ancak edebiyat, temelde insanı irdelediği için bu alanlara yönelik durumlar da edebi eserin bünyesinde varlığını sürdürür. Edebiyat ve eğitim arasında da böylesi bir bağ kurulabilir.

Edebiyat da eğitim de insanı merkeze alır. Ayrıca edebiyat, farklı insan modelleri ve yaşam tarzları sunarak insanların eğitiminde önemli bir rol üstlenir. Bazı edebi eserler yeni bir eğitim sistemini, yeni insan tipini, eğitim değerlerini veya eğitimle ilgili sorunları birebir ya da dolaylı olarak konu edinir. Edebiyat tarihi bunun çeşitli örnekleriyle doludur (Bkz. Kavcar 1982).

Türk edebiyatında eserlerini kaleme aldığı dönemin eğitim anlayışına ve bunun eleştirisine yer veren yazarlardan biri de Füzuzan'dır. Yazar, öykülerinde 1970'li yılların toplumuna, özellikle de çoğunluğu yoksul kesimden olan insanların yaşamına "romantik gerçekçi" (Necatigil 1989, 300) bir yaklaşımla eğilir. Onun "dile getirdikleri ezinci, kırgınlığı, yoksulluğu, savrulmuşluğu, sürüklenişi, tükenmişliği, altüst oluşu... yansıtırsa da, güzel, umutlu olana sürekli kapı aralar, okuru buna yöneltir. Neden-niçinleri sorguladır." (Andaç 1996, 16-17). Zira Füzuzan, "burjuva aldatmacası olan insan

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

yalnızdır' yinelemesini değiştirmek özlemiyle" yazar (Veysel 1972, 152).

Füruzan, duygusallıktan yola çıkarak toplumsal koşulları da göz ardı etmeyen bir duygu çatışmasını, okuru da bilinçlendirme amacıyla ele alır (İleri 1975, 25). Asım Bezirci'nin ifadesiyle, yazarın keskin bir dikkati, güçlü bir gözlemi, duyarlı, içten, inandırıcı bir anlatımı vardır. Bütün bunlara yazarın "*yaşantısının zengin verileri ve hayal gücünün alımlı imgeleri ile sınıf bilincinin acı doğruları da eklenince şiirli, buruk, tatlı bir birleşim doğuyor. Üstün bir yeteneği sezdirenen çekici, düşündürücü bir birleşim...*" (Bezirci 1980, 226-229).

Füruzan'ın öykülerinde ele aldığı kişiler içerisinde daha çok genç yaşta dul kalmış kadınlar ve onların küçük yaşlardaki kız çocukları dikkati çeker. Bu özellik, bazılarınca aynı hikâye ve insanları anlatmak olarak yorumlansa da (Özkırımlı, 1972, 74-80) Mehmet Doğan, Füruzan'ın yaptığı bu tip geliştirmenin bilinçli olarak sürdürülen bir derinleşme olduğunu vurgular (1972, 183-184). Füruzan ise eserlerinde çocuk kişiliğinin neden bu kadar önemli bir yer tuttuğunu, şöyle dile getirir: "*Çocuk öğretilmiş değer yargılarının hep dışındadır. Belleğini yeni kuruyor, bu bellek temiz bir bellek. (...) Çocuk kişiliği benim için en etkili, en temiz öykü kişiliği. Bunun için seçiyorum çoğunluk onları. Okura da o temiz bellekten bir şeyler versinler istiyorum. Okurun belleğini o yolda hazırlamak için.*" (Yücel 1982, 5).

Bu yazıda, yaşamdan bir kesit sunmaya çalışan Füruzan'ın bütün öykü kitapları eğitim konusunu ele alış yönüyle incelendi. Bu kitaplar içerisinde *Parasız Yatılı* (1972), *Kuşatma* (1972), *Benim Sinemalarım* (1973), *Sevda Dolu Bir Yaz* (1999) adlı öykü kitaplarında tespit edilen eğitimle ilgili durumlar ve bu konuda yapılan eleştiriler ele alındı.

Değerlendirme

Öykülerinde yaşadığı dönemin tanıklığını yapma çabasında olduğunu belirten Füruzan, bir sanatçı olarak "*suçluyu yargıya çekerken o suçu besleyen toplum yapısını da yıkma işlevini*" yüklediğini ifade eder (Lekesiz 2001, 144). Bu doğrultuda Füruzan'ın öykülerinde ele aldığı durumlardan biri de eğitimle ilgilidir. Yazarın eğitime bakışını belirleyen noktalardan biri de onun yukarıda sözünü ettiği bu toplum yapısının oluşmasında eğitimin önemli bir rol üstlenmesidir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Eğitimle ilgili durumlar, Füruzan'ın ilk öykülerinde daha yoğun olarak ele alınır. Yazarın işlediği diğer konular gibi eğitimle ilgili sorunlar da genellikle yoksulluk olgusuyla iç içe işlenir. 1972 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan ilk kitabının *Parasız Yatılı* adını taşıması da bu yönden anlamlıdır. Çünkü bu ad, yazarın üzerinde durduğu yoksulluk ve eğitim kavramlarını kendinde birleştirir.

Bazı öykülerde eğitim konusu daha ön plana geçer. Bazılarında ise eğitim, satır aralarında yer almakla birlikte ısrarla değinilen bir boyut olarak öykü kişilerinin belleklerinde varlığını sürdürür. Füruzan, iki nedenle bu konuya yer verir: Bunlardan birincisi kız çocuklarının yoksulluklarına rağmen verdikleri okuma mücadelesini ve okulda karşılaştıkları yanlış tutumları gözler önüne sermektir. Yazar, bu konuya önem verir; çünkü özellikle yoksul olan aileler için yoksulluktan kurtulmanın en etkili ve belki de bir döneme kadar tek yolu çocuklarının okuyup bir meslek sahibi olmalarıdır. Zira bu gerçekleşirse onların sıkıntıları da son bulacaktır. İkinci neden ise kişilerin, çocukluk günlerine dair unutamadıkları anılar arasında okul yıllarına dair olumsuz izlenimlerin ön planda yer almasıdır. Kişilerini onu oluşturan koşullardan soyutlamadan anlatan Füruzan, Fethi Naci'nin de belirttiği gibi geçmişe, gerçeklerden kaçmak için değil, gerçeklerin bilincine varmak amacıyla eğilir (1973, 42-47). Eğitimle ilgili bu durumlar, farklı öykülerde sürekli vurgulanır.

Füruzan'ın öykülerinde eğitime dair anlatılanlar, mutlaka eleştirel bir yön kazanır. Bu eleştiriler;

1. Eğitim anlayışının uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlere,
2. Eğitim sistemi ve kurumlarına,
3. Toplumun belli kesimlerinin eğitim anlayışına yönelik yapılan eleştiriler olarak sınıflandırılabilir.

1. Öğretmenlerin Eleştirildiği Öyküler

Füruzan'ın öykülerinde eğitime yönelik yapılan eleştirilerde öğretmenler ön sırada yer alır. Çünkü öğretmenler, eğitim sisteminin uygulayıcısı konumunda olan ve eğitimin sağlıklı yürütülebilmesinde en önemli rolü üstlenen kişilerdir. Bu nedenle öğretmenlerin olumlu ya da olumsuz tavırlar sergilemesi, eğitimin başarısını belirleyen en önemli faktör olarak belirginlik kazanır. Füruzan'ın öykülerinde öğretmenlere yöneltilen eleştirilerin daha çok olumsuz olması dikkat çekicidir.

Anılar ve çağrışımlarla örülen *Sabah Eskimişliğin* adlı öyküde, yoksulluk içinde geçen bir çocukluktan sonra evlenen bir kadının şimdiki ve geçmişteki yaşamı iç içe anlatılır. Bu anımsayış içerisinde okul günlerinin ve öğretmenin de eleştirisi yapılır. Buna yoksulluk da eklenince yaşananlar daha katı olur.

“Öğretmen tırnaklara bakacak, oysa kemirilmiş, sıskacık ellerimi saklayacak yer de yok, okul önlüğüm gittikçe soluyor, soluyor; öğretmen sevgisiz, soğuk, yorgun. İlkokulun o tanrısal öğretmenleri nasıl da korktuklarımız, saydıklarımızdı, nedense göğün bitimine doğru yok olup giderlerdi ders süresince.” (Füruzan 1972, 10).

Parasız Yatılı'da ise yoksul ve dul olan, bu nedenle de çalışmak zorunda kalan hastabakıcı bir annenin, kızını parasız yatılı okulda okutabilmek için verdiği mücadele ve buna bağlı olarak daha rahat bir yaşam sürme umudu dile getirilir. Kadın, hastabakıcı olarak işe girdiği zaman kızı, üçüncü sınıftadır. Önlüğü bile ağarmıştır. Sınıfta arka sırada oturur. Kızılay kolundan yemek yer. Akıllı ve uslu olan kız, hiç sınıfta kalmamıştır. Gece annesiyle birlikte yatar. Yarınki derslerinden birinin beden eğitimi olduğunu unuttuğu için rahat uyur. O, beden eğitimi dersine katılmaz, çünkü yoksul olduğu için gerekli malzemeyi temin edemez. Onun gibi derse katılmayan öğrenciler, bu zamanı koridorda, açık kalmış musluk sesini dinleyerek, camdan kış ve kentin yapılarını seyrederek geçirirler.

Öykü kişinin zihninde yer eden olumsuz anılardan biri de milli bayramlara dairdir. Halden anlamayan öğretmen, öğrencilerin maddi durumlarını göz önünde bulundurmadan milli bayramlarda giyilmesi gereken kıyafetleri sıralar. Öğrencilerin durumlarını görmezlikten gelerek bu konuya duyarsız yaklaşır:

“- Şort, lastik papuç, soket çorap beyaz olacak. Beyaz fanila bluz gerek. İki tane olursa daha iyi. Terleyince değişmek için. Yürüyüşte 23 Nisan, 29 Ekim herkes çiçek gibi olmalı, düzenli, bakımlı. Ben, yapamadık anlamam. İstedikten sonra, istemek yeter. Yardım kolundaki çocuklarımız için de düşündüklerimiz var tabii. Ama bunu daha elzem giyim eşyalarına ayırmak kararındayız. Önlükle katılacaklar. Önlükler gıcır gıcır ütülü. Kızlarda tafta kurdela. Temiz, tertemiz olmalı herkes. Her Türk çocuğunun görevidir temiz olmak. Ne diyorum size? Dişler hergün ovulmalı. Kulaklarda sarı toprak kirler görürsem ağrıdı, akıntı yaptı anlamam, yersiniz cetveli.” (Füruzan 1972, 126-127).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Füruzan, Trakya'dan İstanbul'a göç etmiş olan kişilerin öykülerini başarılı bir şekilde yansıtır. Bu kişiler, iyiyi-doğruyu-güzeli temsil ederler ve olumlu değerleri toplumumuza sunma noktasında önemli bir işlev yüklenerek bir örnek model oluştururlar. Böyle bir ailenin yaşamının konu edildiği öykülerden biri de *Temizlik Kolu*'dur. Burada annesi olmayan, babası da üç ay önce ölen ilkökul öğrencisi Hediye, 90 yaşındaki ninesi, yengesi, amcası ile birlikte yaşar. Okulda öğretmenleri, Hediye ile aynı mahalleden kundura tamircisinin kızı Şahver'i temizlik koluna seçer. Toz alıp çöpleri toplarlar. Her şeyin temizliğinden onlar sorumludur. Ders yılı başında bu kişilerin değiştirebileceğini söyleyen öğretmen, sonradan ellerinin işe yatkın olduğu gerekçesiyle bu işi hep onların yapmasını ister, onlar da sevinirler. Olanları duyan nine, buna karşı çıkar ve öfkelenir. Nineye göre her öğrenci, sırayla sınıfı temizlemeli, torunu da diğer çocuklar gibi dışarı çıkıp oynamalı, çocukluğunu yaşamalıdır.

Hediye ile Şahver, kurşun rengi, kısalmış önlükleriyle sınıfın en arkasında göze çarpmadan otururlar. Öğretmenleri onları, önlüklerini kara saten önlüklerle değiştirmeleri konusunda uyarır. Babaları olanların okul aile birliğine güvenmemelerini ve ay sonuna kadar eskimiş önlüklerle gelmemelerini belirtir. Hediye üç ay önce babasının ölmüş olduğunu söyleyemez. Kıt kanaat geçinen yengesine, kara önlük için paralarının çıkışıp çıkışmayacağını sorar.

Hediye ile Şahver, sınıfta temizlik yapıp kendi aralarında oynarlar, teneffüse çıkmazlar. Diğer arkadaşları ise gündelikçi Cemile ile bekçi Sadık'ın kızı Nâre'dir. Başka arkadaşları da yoktur. Bunları duyan nine kızar. Hediye de korkusundan arada bir diğer çocuklarla da oynadığını söyler. Öğretmen onları temizlik işlerine ayırmıştır: *"Bakın bunların eline ne güzel yaraşiyor süpürgeyle toz bezi. Çok becerikli çocuklar bunlar."* demiştir (Füruzan 1973, 72-73).

Üç evladının acısını gören nine, altıncı torununun bu durumuna içerler. Çocukları namuslarıyla, kimseye el açmadan yaşamıştır. Çöp toplamaya seçildiği için torununa önlük gerekmediğini söyler. Torunu Hediye ise bu duruma öğretmenin kızacağını belirtir. Nine, ne zaman öğretmene gidip temizlik işini diğer çocukların da yapması gerektiğini söylerse o zaman önlük alınacağını anlatır. Gelin ise böyle yaparsa öğretmenin notunu kıracağını, bu insanların çabuk kızdıklarını, çocuğun bunları söyleyemeyeceğini dile getirir. Nine bu konuda diretince Hediye, onun istediği şeyleri öğretmene söylemeye karar verir. Nine, torununun boynu bükük olmasını istemez ve onu sevmeyenlere, görmezlikten gelenlere onun da aynı şekilde davranmasını tavsiye eder.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Yengesi, çocuğun her yapılarına şimdiden karşı çıkarsa hayatta zorluk çekeceğini belirtir. Ninesi, başı dik olmanın zor olduğunu öğreneceğini, zaten her şeylerini yoksulluğa yenildikleri için yitirdiklerini söyler. Hediye'nin zihninde okulu canlanır. Öğretmeni, takılarından dolayı onları azarlamış ve öğrencinin asıl süsünün temizlik olduğunu söylemiştir. Okulda herkes ona, böyle paltosuz gezerken üşüyüp üşümediğini sorar. Yengesi de ona paralarına göre uygun bir palto alacaktır. Ninesi, kimse ona kara kışta giyeceğin yok mu diye sormasınlar diye palto alınmasını, kızın da bunu "burnunu dikerek" giyinmesini söyler. Kız da ısıtmasa bile herkesin onun paltosu olduğunu sanacağını belirtir.

Eğitim konusuna yer veren öykülerde yoksullukla bağlantılı olarak eğitim sistemi, öğretmenlerin yanlış tutumları eleştirilir. Çünkü okullarda daha çok maddi imkânlar ön planda tutulmaktadır. Öğrencinin, istenilenleri karşılama gücü olup olmadığı düşünülmez. Yoksul öğrenciler, genelde ikinci plana itilir. Yoksul olanlar, çocukluk yıllarını bin bir eksiklik yüzünden yaşayamazlar. Her şeye rağmen bütün sıkıntıları aşmaya çalışıp zorluklar içerisinde öğrenimlerini tamamlamaya çalışırlar. Yoksul ve dul olan anneler de kız çocuklarını okutabilmenin endişe ve sıkıntısını duyarlar. Bu nedenle Füzuzan'ın öykülerinde yer alan çocukların okula dair anımsadıkları şeyler güzelliklerle değil, olumsuz izlenimlerle doludur ve bunun bir ucu hep yoksulluğa dayanır.

Tokat Bir Bağ İçinde öyküsünde eğitim, kişileri şekillendiren önemli bir unsur olarak ele alınır. Hatice adlı öykü kişisi, geçmişi hatırlayarak o dönemdeki eğitim sistemini ve öğretmenleri eleştirir. Başöğretmenin duygusuz uyarmaları, eşraf kızlarının kabalıkları, tekdüze uzanan ders saatleri onu zorlar. Yüreği acıyla dolar. Sevgisiz büyüyenler buna alışmıştır, ama o sevgiyle büyüdüğü için yaşadıklarını düşünmeden edemez. İçinde yetiştiği eğitim sistemini eleştirmekten kendini alamaz:

"Eğitimcilerimiz bizi hep gözetlediler. Kendilerine benzetmek için hiçbir çabayı esirgemediler. Tam başarılı olmayışlarının nedeni "bence yürekleri soğumuştur, okulların oynanmayan, yaşanmayan ön bahçelerine özenmeleriydi." Yaşamadaki değişmeyi izleyemeyecek denli kendileriyle doluydular. Uyumları bu çıkıştan geliyordu. Yitirdikleriyle hiç alışverişleri kalmamıştı onların. Genç olmamışlar mıydı? Yurdun çeşitli yerlerinden kopup gelmiş, kıtıkına parayla yetinip yetişmiş öğrencilerinin kişiliklerindeki özü, halk olma benzeşmesini, hiç önemsemediler." (Füzuzan 1989, 44).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Sevda Dolu Bir Yaz adlı kitapta yer alan öyküler ise ilkokula yeni başlayacak bir kız çocuğunun ağzından aktarılır. Bunlar içinde *İkinci Yaz Şarkıları* adlı öykü, aile arasında Şahende denilen ama asıl adı Şemsigül Şehrazat Debrecenli olan ben anlatıcının okula yeni başlamasına sayılı günler kala başlar ve onun üniversiteden avukat olarak mezun olup meslek hayatına atıldığı yıllara kadar geçen geniş bir zaman dilimini konu edinir.

Şahende'nin babası yurt dışına gidip gelen bir gemide çalışmaktadır. Kızının kendisi gibi tahsilinin yarım kalmasını istemez. *"Okumuş insanın hali başkadır"* (Füruzan 2001, 78) diye düşünen baba, kızının yüksek tahsil yapmasını arzular.

Şahende okula başlamadan alfabeyi sökmüştür ama okula gitmek istemez. Babası da annesi de ona okulun önemini anlatmaya çalışır.

Evde herkes için kızın okula başlaması büyük bir önem taşır ve öğrenim hayatının bu ilk gününe tam bir törenle hazırlanılır. Önlük özenle diktirilir. Saça takılacak kurdeleler alınır.

İlk gün erken kalkılır. Tam bir törensel özenle kızın önlüğü giydirilir. Herkes mutlu görünmeye çalışır.

Okula dair ilk günden itibaren oluşan izlenimler, yine öğretmen etrafında yoğunlaşan olumsuz düşüncelerle doludur. Bunlar, Şahende adlı ben anlatıcının çocuk bakışıyla verilir. Tabii ki bu bakış, yıllar sonra büyümüş bir genç kızın bilinciyle de şekillenerek geçmişe dönüşle çocuk anlatıcının ağzından anlatımını bulur. Buna göre kır saçlı, dik duruşlu Müdire Hanım, yeni ders yılına yönelik bir açılış konuşması yapar ve okulun ikinci bir ev, öğretmenlerin de anne baba olacaklarını söyler. Daha sonra annesi onu akşam gelip alacağını söyleyerek ayrılır. Solgun yüzlü, kalın bacaklı bir kadın onları sıraya sokup sınıfa gönderir. Öğretmenleri içeri girince nasıl davranmaları gerektiğini anlatır. Öğretmen sınıfa girince öğrencilere ayağa kalkar. Kimisi çantasını yere düşürür. Öğretmen dağınıklık istemediğini, düzenli olmayı mutlaka bilmeleri gerektiğini belirtir. Öğretmenin okulun ilk günü, ilk derste çocuklara böyle davranması çocuk muhayyilesinde şöyle yer eder:

" Bu kadınlar birbirine benzeyen ses tonlarıyla, aynı vurgularla konuşuyor eş devinimlerle davranıyorlardı. Gözlerinden, seslerinden, bakışlarından uzaklaştırıcı bir şeyler geçiyordu buldukları ortama." (Füruzan 2001, 94).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Öğretmen yoklamayı yaparken eğitimde devamlılığın esas olduğunu, bunu anlayamayacak seviyede olduklarını göz önünde bulundurmadan, öğrencilere söyler. Sıranın üstünde duran okul malzemelerini topluca görmek, benin içinde uç veren yabancılığını yok eder ve bu sırada sınıfın yüksek pencereleri dikkatini çeker. Pencereye yönelip dışarıdakinin ne ağacı olduğunu görmeye çalışır. Bu sırada öğretmenin öfkeli bağırtısını duyar. Öğretmeni diğer öğrencilerin içinde yoklamaya yanıt vermemesine kızar. Numarasını, adını-soyadını bilmemesini yadırgar. Diğer öğrenciler de bu duruma gülerler. Öğretmen ise öfkeyle sürekli elindeki yoklama kâğıdını sallar:

“_Sen adını bilmiyorsun öyle mi? Sana nasıl seslenilir peki? Görülmemiş şey, daha neler. on yıllık öğretmenliğimde böylesine hiç rastlamadım. adın neee... çocuuuk! Söyle bakayım haydi...(...)

_Doksan üç Şemsigül Şehrazat Debrecenli, bak bu sensin sanırım. Kaydın böyle yapıldığına göre. Sana bunca tantanalı adı takan ebeveynin bir de öğretmeyi bilseydi... Nereden çıkıyor bütün bunlar?.. Bu namlar, sanlar...” (Füruzan 2001, 95-96).

Azarlandığı gün diğer arkadaşlarının isimlerini ezberler. Arkadaşlarıyla da kaynaşamaz bir türlü. Öğretmenin olumsuz tavrı, bu öyküde de öğrencileri kaynaştırmaktan çok aradaki ayrımı körüklemeye yarar.

“Ders aralarında bol önlüğüm, çözülmüş kordelalarım, çantamdaki paketlenmiş öğle yemeğimle yapayalındım.

Çocukların kum havuzunda oynamaya girişmeden önce bana uzun uzun baktıklarını, onlara arkamı dönsem de sırtımda bir sıcaklık olarak duyumsuyordum” (Füruzan 2001, 96).

Öğretmen Şahende'nin ikinci sıradaki yerini beşinci sıraya alır. Öğretmenin olumsuz tavırlarından dolayı Şahende'nin derse ilgisi azalır. Yaşananlar karşısında bu yaştaki bir çocuğun neler hissettiği, içinde bulunulan duruma uygun bir psikolojiyle başarılı bir şekilde anlatılır:

“ Dışarıda yankılanan bir kapının çarpışı, merdivenlerden hızla inen topuk seslerinin arasına karışan buyurucu ünlemlerin kesilmesiyle beliriveren dış sessizlik, okulun koyu kurşun rengiyle örtüşüp beni sarıyor, yerimden uzaklaştırıyordu. Öğretmenin tekdüze anlatışını bölen bir vapur sesini, peş peşe gelen tren düdüklere silip yok ediyordu.

Zil çaldığında sonsuz bir genişlikten oluştuğunu sandığım o loş çıkışta yeniden duraksamıştım.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Çevremdeki her şeyin olağanüstü büyüklüğünü ikinci kez ayırımsayınca ağlamaya başladım." (Füruzan 2001, 96).

Şahende'ye göre okul öğretmenlerinden Kaya Bey'in sesi, derin ve etkileyicidir. Kaya Bey'in dışındaki öğretmenleri ürkütücü bulur. Annesine ve teyzesine hiç benzemeyen bayan öğretmenlerden korkar.

Sıra arkadaşının adı Mikail'dir. Sekiz yaşındadır. Ondan hoşlanmaz. Onun da kendisinininki gibi önlüğü boldur. Uzun adını tekerleme yapıp arkasından söyleyen diğer öğrencilerle ilgilenmez. Arkadaşlarından biri derste Mikail'in Okulu bırakıp simit sattığını söylemesi üzerine öğretmen, yine bir eğitimciye yakışmayan sözler sarf eder. Bu durumun nedenlerini araştırıp öğrenciyi okula kazandırmak yerine Mikail'in ailesinin ilköğretimin mecburi olduğunu bilip bilmediğini ve bunun büyük cezası olduğunu söylemekle yetinir.

Şahende, okuma yazmayı bildiği için sınıftakilerin tahtaya tebeşirle yazılan harfleri tekdüze okumaları sonucunda dalıp gider ve şarkı mırıldanmaya başlar. Öğretmenin uyarısıyla kendine gelir. Öğretmeni dik oturmasını söylediği için son derse kadar kıpırdamaz. Öğretmeni dinleyemese de onun bakışlarını kaçırmamaya çalışır. Burada öğrenciler arasındaki seviye farkını önemsemeyen ve öğrencilerin ilgisizliğinin nedenini araştırmayıp baskıyla-korkutarak ders dinletmeye çalışan bir öğretmen tipi karşımıza çıkar.

Öğretmenin olumsuz tavırlarından dolayı Şahende, okulu sevmez ve annesine okula gitmek istemediğini söyler. Annesiyle teyzesi, bu durum karşısında endişelenirler. Onu okşayarak önlüğünü çıkarırlar. Annesinin başka bir çocuk yapmasını ve onu okula göndermesini ister. Hastalanıp ateşlenir. Anneanesi, çocuğun bir yıl erken okula gönderilmesine kızar. Şahende, okula gittiğinden beri her fırsatta ağlar. Doktor, onun kuvvetlenmeden okula gitmemesi gerektiğini söyler. Artık oturdukları muhit, zengin bir çevre olmaktan çıkmıştır. Haftalarca süren hastalıktan sonra yeniden okula başlar. Artık ailesinin onu okula götürmesini istemez. Derslerine çalışır, ancak öğretmenin onu övecek sözler sarf etmemesine içerler.

Hastalıktan zayıf düştüğü için Cumhuriyet törenlerine katılmamasına dair annesi, Müdire Hanım'dan izin almaya gelir. Annesinin o anki halini "*Okula ait tüm donuk görüntülerin içine eklenmiş gün ışığında duran ayrı bir resim gibiydi.*" (Füruzan 2001, 111) sözleriyle ifade eder ve annesiyle sevmediği okul arasındaki zıtlığı ortaya koyar.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Şahende, artık uslu durur ve ders çalışır. Öğretmenin derste uzun adını söylemeden sadece numarasını söylemesini gizli bir aferin olarak değerlendirir. Bir kenarda durup boşluğu seçer. Adının unutulmasını ister. Sınıftakileri sevmez. Soruları doğru yanıtladığında öğretmenin “*durgun yüzünde geçen sıkıntılı bakışı*” bir an üstünde kalır((Füruzan 2001, 125).

Şahende okuldan o kadar nefret eder ki okul dönüşü teyzesine sarılırken “*okulun üstüne sinen seslerinden, rutubetli loşluğundan sıyrılıp arın*”maya çalışır (Füruzan 2001, 126).

Öyküde göze çarpan yönlerden biri de okul binasının kurşun renginde olması, öğretmenler odasında yer alan saksılardaki devetabanlarının bile kurşun rengine dönmesi, sınıftaki koca tahtanın ve öğrencilerin önlüklerinin siyah olmasıdır. Yoksul öğrencilerin önlükleri ise eskidiği için siyahtan kurşun rengine dönüşmüştür. Mekâna siyah-kurşun renginin hâkim olması, öğrencinin psikolojisini belirleyen ve yansıtan bir nitelik kazanması açısından da dikkat çekici bir vurgudur.

2. Eğitim Sisteminin Eleştirildiği Öyküler

Parasız Yatılı öyküsünde değinilen yönlerden biri de parasız yatılı sınavlarında karşılaşılan sıkıntılardır. Sınava girmek için istenen belgeler, kişilerin yoksulluğuyla ve sınavın amacıyla çelişir niteliktedir. Öyküdeki kız çocuğu, ilkokulu yoksulluğun beraberinde getirdiği sıkıntılara rağmen pekiyi ile bitirmiştir. Parasız yatılı sınavına girmesi için annesi, muhtarlıktan fakirlik ilmühaberi çıkartmaya çalışır. Ancak başka bir veli kadın, ona, bu belge için kefil ve bir malı rehin göstermeleri gerektiğini söyler. Oysa onlar zaten malları olmadıkları için el kapılarına yüz sürmektedirler. Kızının sınavı geçeceğine inanır. Mal göstermeleri istenirse, müdüre kızının sınıfta kalmayacağını ve devlet masrafına zarar vermeyeceğini anlatacaktır. Sınav için okula giderlerken anne, kızının okulu bitirip öğretmen olunca artık kendisinin çalışmayacağı, kızıyla birlikte eve eşya alıp gün düzenleyecekleri günleri düşler. Bütün parasız yatılı sınavlarının çocukları gibi onlar da erkenden okula giderler. Annesi, onu yağmurun altında gülümseyerek bekler ve öykü burada son bulur.

Eğitim sistemine yönelik en geniş eleştiri *Tokat Bir Bağ İçinde* adlı öyküde yapılır. Biri zengin, diğeri yoksul iki farklı ailede yetişen ve farklı eğitim sistemlerinde öğrenim görmüş olan iki kızın insanlara, hayata, olgulara bakış açısı sergilenir.

Zengin olan kız, burjuva sınıfındandır. İstanbul’da annesinin de mezun olduğu, rahibelerin eğitim verdiği bir Fransız okulundan mezun olur. Burada ikiyüzlülüğe, sahte kibarlığa ve utangaçlık

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

gösterisi yapmaya dair incelikleri, cinsel patlama ve sapmaları öğrenirler. Sonra Paris'e dil öğrenimi için gider. Eserleri aslından okur, ama bu onu aydın değil, kendi kültürüne yabancı kılar. Böyle kişiler, yeni olan her şeyi benimserler. Kimsenin onlardan önce bir kitaptan, siyasal bir olaydan, sanattan söz açmaması için olağanüstü bir çaba sarf ederler. Bilgi edinmeleri bile bir gösteriş merakına dayanır. Bu yüzden yüzeysel kalırlar. Geniş yığınların her şeyi anlamayacaklarına inanırlar.

Yazarın düşüncelerinin sözcülüğünü üstlenen ve Tokat'ın bir ilçesinde büyüyen Hatice ise yoksul bir ailenin kızıdır. İstanbul'da türlü güçlüklerle öğrenim görmüştür. Şimdi de öğretmenlik yapacaktır. O, bildiği öğretmenler gibi olmak istemez. Öğretmen olamazsa da öğrencilerinin arkadaşı olacaktır. Sözde aydın geçinenlere karşı çıkar. Öğretmenlik sınavlarına hazırlanır. Lisede zeki olan birçok arkadaşı, aldıkları eğitimin yanlışlığı nedeniyle üniversiteyi kazanamamıştır. Daha o yaşta bile pek çok doğruyu bulmaya başlarlar. Bir gerçeği olan bu arkadaşlarının, türlü yollarla ezilip kırıldığını düşünür. Arkadaşlarından Nahide, ders kitaplarının dışında kitaplar okuduğu için bir yıl sınıfta kalmış ve okuldan alınıp evlendirilmiştir. Evliliğinde aradığını bulamadığı için durulmuş, eleştirdiği ev hanımlarından biri olmuştur. Bu nedenle umutlarını gerçekleştirme görevini de Hatice'ye yüklemiştir.

Hatice, yaşadıkları ilçede lise olmadığı için İstanbul'a gelir, üniversiteyi de burada okur. Evlenmeye çok sıcak bakmaz. Arkadaşları ile birlikte farklı ideallere sahiptirler ve bu idealleri, çevresindeki insanlara da anlatacaklardır. Her biri Anadolu'ya dağılacak, insanlarımızı tanımaya çalışacaktır. Oysa Hatice, acımayla bir şeyin düzelmeyeceğini, insanlara haklarını savunmayı öğretmek gerektiğini artık anlamıştır. Bütün yaşanan olumsuzlukları eğitim sistemine bağlar ve onu eleştirir. Buna göre eğitim, insanları yabancılaştırıp bunalıma sürüklemekte, ayrımı körüklemekte, kişiyi kendi insanından uzaklaştırmakta ve onu tüketmekte, kişilere yanlış konularda baskı uygulamakta, insanı sevgisizliğe ve acımasızlığa itmektedir:

“Elbette yanlıştı gördüğümüz eğitim. Doğru olsaydı Nahide bu denli çabuk yenilir miydi? Nahide'nin bucak müdürü kocası kendi yurdundan, kendi insanlarından bunalıp içkiye, barlara dadanır da güvensiz bir evliliğin çocuklarını yetiştirirler miydi? Kasabamızın ortaokuluna Urfa'dan devlet hesabına okumaya gelen, bitirince salt ebe olma olanağı tanınan kızlar yalnız aralarında mı arkadaşlık ederlerdi? O beşli kız kümesini nasıl unutabiliriz? Onlarla aynı yıllarda okumuş olanlar, tuğlaları sıvanmamış okulumuzda kavruk üç

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

akasya ağacının dibine toplanıp durmalarını, kara kaşlarının altındaki uzak bakışlarını lehçelerinin başkılığına takılmamızı, “Kürt kızı bunlar,” diye gültüşmelerimizi, unutulabilirler mi? Ebelikten öte bir fırsat eşitliği tanımayan eğitimlerini yabancılıkla sürdürmelerini, okulumuzun başöğretmeninden öteki öğretmenlerine dek sağlamıştık onlara. Kendi yurttaşları arasında bir süre kalıp uzaklara gittiklerinde kök veren sevgisizliği engelleyecek bir şeyler yapmadık. Diploma alma günü şakaklarını geren sıkı, kalın, kara saç örgüleriyle bir arada suskun duruyorlardı gene. Sınıf birincimize (Malmüdürünün kızıydı, sarışın, güzel, nazlı) ödül verilen altın suyuna batırılmış dolmakalemi aynı karanlık bakışla izlemişlerdi. Büyüklerden kimse düşünmemişti bir armağan vermeyi onlara. Doğuya gittiklerinde aramızdan bir yumuşak anıyla ayrılmalarını sağlamak için. Topu topu beş kara kızdılar, yeni yoksul çocukların hiç olmazsa sağlıklı doğmalarına yardımcı olacak. Bu eğitim, lisede de Nahide’yi, Sezai’yi, daha birçoğunu yedi, ufaladı. Dolaplarımızı karıştıran, polis gibi başöğretmen yardımcısı bayan öğretmenleri orada tanıdık. Bir ikimiz için kovuşturma bile açtular. “ Hanım abla çalışkansın, geçimlisin. Kim aklına sokuyor bu zararlı, yasak kitapları okumayı? Devletimizi yermek iki akıl yoksununa mı kalmış? Hükümet bilir sizler için neyin iyi olduğunu” (Füruzan 1989, 40-41).

Burada baskıcı, ayrımcı, insanı dışlayan, kendi çevresi ve insanından uzaklaştıran, düşünmeyi, farklı kaynakları okumayı, eleştiri yapmayı yasaklayan, eşraf çocuklarına ayrıcalıklı davranan, sevgi ve acımadan uzak, herkesi kendilerine benzetmeye çalışan, kişileri yaşamdan kopararak kendi içine gömülmüş, kendi özlerinden ve halkından kopmuş insanlar olarak yetiştiren, değişime-yaşama ve insanî duygulara kapalı bir eğitim anlayışı eleştirilir.

Öykünün baş kısımlarında anlatılan yabancı okullarda verilen eğitim sistemi ise burjuvalara özgüdür. Anneleri gibi onlar da batılı sisteme uygun, yabancı dil eğitimi veren, dışa kapalı, rahibelerin eğitim verdiği bir eğitim sisteminde yetişirler. Böyle bir okuldan mezun olan öykü kişisi, daha sonra Paris’te Fransızca eğitimi alır ve Fransız yazarlarını okur. Batı müziği dinler. Burjuva anlayışıyla yetiştiği için çağdaşlık adına savunduğu görüşler, kendine ait olmaktan ve belli bir yaşanmışlığı taşımaktan uzaktır. Bu görüşler, o çevredeki insanların üzerinde kafa yormadan yüzeysel olarak benimsedikleri, kendi insanına ve halka uygun olmayan, insanî-ahlâkî boyutunu yitirmiş, içi boş ve her yönden cinselliği esas alan görüşlerdir. Batıyı yüzeysel olarak algılayan, kendi ülkesinin de şartlarından, sorunlarından ve insanların uzak ve bunlara ilgisiz olan bu tarz kişiler için her şey çıkara, ikiyüzlülüğe, gösterişe

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

dayanmaktadır. Öykü kişisi, annesi gibi olmak istemez, ama aldığı eğitim ve yetiştiği ortam, onu annesinden daha kötü bir noktaya sürükler.

3. Toplumun Eğitim Anlayışının Eleştirildiği Öyküler

Füruzan'ın bazı öykülerinde zengin ve yoksul kesimlerin eğitime farklı anlamlar yükledikleri göze çarpar. Bu öykülere göre zenginler, okumayı, zengin ailelerin çocuklarına özgü bir lüks olarak algırlar ve yoksulların böyle bir şeye ihtiyaç duymaması gerektiğini savunurlar. Yoksul aileler ise okumayı bir lüks olarak değil, bu zorlu hayattan kurtulmanın tek yolu olarak görürler. Bazı öykülerde ise maddi yetersizlikler nedeniyle okuyamayan kızların içine düştükleri kötü durumlar sergilenir.

Taşralı'da (Füruzan 1972) üniversitede okumak üzere teyzesinin yanına giden bir genç kızdan söz edilir. Burada zengin bir kesimin eğitim anlayışıyla karşılaşırız. Kızın altı yaşındayken babası ölmüştür. Taşrada büyür. Üniversitede okumak için büyük kente, bir paşayla evli olan yaşlı teyzesinin yanına gelir. Zengin ve titiz olan teyzesi, onun bu fakirlikte okumasının zorluklarına ve gereksizliğine değinir. Kızı Jale'yi de okuttuklarını, ancak onun da sonunda evlenip çoluk çocuğa karıştığını, diplomanın da bir süs olarak kaldığını belirtir. En azından onların durumları iyidir. Kız ise bu koca kenti ve teyzesini yadırgar. Saçlarını kısacık keserek ders kitaplarıyla değil, en sevdiği yazarların eserlerini eline alarak gezmeyi hayal eder. Burada taşralı olmanın buruk acısını bile tam olarak yaşayamaz.

Özgürlük Atları (Füruzan 1972) adlı öykünün kişisi, annesi ve üvey babası ile oturan, ama çocukluğunu hiç yaşayamamış olan bir kız çocuğudur. Büyüdükten sonra geçmişine dair düşüncelerini çağrışımlara dayalı olarak çocuksu bir dille ve kendisinden bir başkasıymış gibi söz ederek anlatır. Kız, ilkokulu bitirdikten sonra okula gidemez. Paralı yatılı sınavına girer ve kazanmak için Tanrı'ya çok dua eder. Çünkü okumasının başka bir yolu yoktur.

İskele Parkları (Füruzan 1972) adlı öyküde ise on ay önce kocasını kaybeden genç bir kadın ve okul çağına gelmiş kızının yoksul yaşamları anlatılır. Kadın, açlık ve yoksullukla mücadele ederken; zihninde bir yandan iş bulma zorunluluğu, bir yandan da kızının nasıl okutacağı sorusu vardır. Önlüğü bile el açmak istemediği ablasından, onun çocuklarının eskimiş önlüklerinden birini alarak temin edecektir. Bu düşünce bile yeterince can sıkıcıdır. Her türlü maddi sıkıntılara rağmen anne, kızını okula göndermekten vazgeçmez.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Füruzan'ın öykülerindeki kadınların çoğu, o yılların şartları ve anlayışına paralel olarak genellikle eğitim almamış, belli bir mesleği olmayan, eşleri ölünce geçimlerini ev işleri ve temizlik yaparak, dikiş dikerek sağlamaya çalışan, yoksulluğa karşı verdikleri mücadelede çocuklarının okuması için çırpınan ya da kandırılarak bazen de şartların dayatmasıyla kötü yola düşen kadınlardır. Kız çocuklarının bir kısmı da bu nedenle okutulmayıp bir işe bırakılırlar ve genelde hayatın onlar için hazırladığı acımasız tuzaklara düşüp kalırlar. Tıpkı *Kuşatma*'daki (Füruzan, 1989) Nazan gibi. Babası, ölmeden önce kızının okuyup bir meslek sahibi olmasını ister. Ancak babanın ölümüyle içine düşülen maddi sıkıntı, Nazan'ın on dört yaşında çalışması zorunluluğunu beraberinde getirir. Yaşlı bir adam tarafından kandırılıp tuzağa düşürülen kızın geleceğe yönelik umutları, böylece yok olup gider.

Bazı aileler ise kızlarının her ne pahasına olursa olsun okuyup bir meslek sahibi olması konusunda ısrar ederler. Ancak öykülerde kişilerin bu isteklerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini pek öğrenemeyiz. Sadece *Bir Evin Dıştan Görünüşü*'nde hep zengin bir yaşama özenen Fitnat Hanım, memur olan kocasından göremediği hayatı oğlu Sedat'ın sağlayacağını umar. "*Büyük diplomalar alıp beni bu yeteneksiz uyusuk adamın elinden kurtarırlardı.*" der (Füruzan 1973, 154). Sonunda okuyup inşaat mühendisi olan oğlu, annesine belli maddi imkânlarda yaşama olanağını kısmen de olsa sunar.

Sonuç

Eğitim sorunlarının konu edilişi açısından değerlendirdiğimiz Füruzan'ın öyküleri, okura, 1970'li yıllardan günümüze gelinceye kadar eğitim alanında nelerin değiştiğini, hangi sorunların hâlâ devam etmekte olduğunu kıyaslama imkânı sunar.

Kadınları merkeze alan yazar, geçmişe dair yaşananları, daha çok kız çocuklarının izlenimlerinden aktarır. Eğitimin, okuyup bir meslek sahibi olmanın öneminin vurgulandığı öykülerde, olumsuz eleştiriler daha çok öğretmenler üzerinde yoğunlaşır. Buna göre öğretmenler; herkesi kendisine benzetmeye çalışan, gençlerin dilinden anlamayan, onların kişiliklerini önemsemeyen, eleştiri karşısında kızıp not kıracağından endişe duyulan, öğrencilerin maddi durumlarını göz önünde bulundurmeyen, sınıfta öğrenciler arasında maddiyata dayalı olarak oluşan ayrımı ortadan kaldırmayan, sevgisiz, soğuk, yorgun, tanrısal bir varlık gibi görülen, kendisinden korkulan, duygusuz, baskıcı, duyarsız, yaşamdan kopuk kişiler olarak gösterilir. Öykü kişilerinin dünyasında genellikle öğretmenlere dair olumlu düşüncelere pek rastlanılmaz. Öğretmenlere yönelik yapılan olumsuz

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

eleştiriler, eğitimle ilgili yanlış tutumların sorgulanması gerekliliğini gündeme getirir.

Eğitime dair üzerinde durulması gereken diğer bir boyut, öğrencilerle ilgilidir. Öykülerde çoğunluğu kız çocuklarından oluşan kişiler, çocukluk dönemine ait küçük ayrıntıları unutmazlar ve ileride hangi konuma gelirlerse gelsinler, geçmişin özellikle de okul yıllarının olumsuz etkilerinden kurtulamazlar. Bu örnekler, ailenin ve eğitimcilerin, öğrencilere bu bilinçle yaklaşmaları gerektiğini ortaya koyar.

Fakir öğrenciler, maddiyata dayalı ihtiyaçları karşılamakta sıkıntı çektikleri için özellikle malzeme alımını gerektiren beden eğitimi dersini ve milli bayramları olumsuz bir anı olarak hatırlarlar. Çünkü bu zamanlarda diğer öğrencilerle aralarındaki uçurum daha çok hissedilir. Bu konuda dengeyi sağlama görevi öğretmene düşmektedir. Zira çocukların psikolojisini olumsuz etkileyen bu tür durumlar, onları arkadaşlarından kopararak ezik, içlerine kapanık bir ruh hali içine sokmaktadır.

Parasız yatılı sınavlarının yoksul öğrenciler için taşıdığı anlam, maddi durumu kötü öğrencilere yönelik okuma imkânlarının arttırılmasının önemini vurgular.

Öğrencilerin birbiriyle kaynaşması ve eziklik duymadan çocukluğunu yaşaması için dikkat edilmesi gereken diğer bir husus da öğretmen tarafından öğrenciler arasındaki görev dağılımının eşit ve dönüşümlü bir şekilde gerçekleştirilmesidir.

Füruzan'ın öykülerinde ders kitaplarıyla sınırlı, kişiye farklı yazarları okuma fırsatı vermeyen, tekdüze geçen derslerin olduğu, sevgisiz, ayrımcı, acımasız, baskıcı, eleştiriye ve farklı fikirlere kapalı, kişileri bunaltan ve kendi toplumuna yabancı kılan bir eğitim anlayışı, eleştiriye hedef olur. Bunun yanı sıra rahibelerin yabancı dilde eğitim verdiği okullar da öğrencilere olumsuz özellikler aşılama, kişiyi toplumsal değerlerinden koparma ve yüzeyselliğe itme yönüyle bu eleştiriden payını alır.

Füruzan'ın doğrudan ya da dolaylı olarak eğitimcileri, eğitim sistemini ve toplumun eğitim anlayışını eleştirmesi, daha iyi, daha sağlıklı bir eğitim ortamının sağlanmasına yönelik bir çabanın ifadesi olarak düşünülebilir. Öykülerde, kişilerin istedikleri yaşam tarzına ulaşmalarının ve umutlarını gerçekleştirebilmelerinin neredeyse tek yoludur eğitim. Bu nedenle okuyup bir meslek sahibi olamayan insanların daha kötü bir hayatın ortasına sürüklenerek mutsuz olduğu görülür. Füruzan'ın 1970'li yılları yansıttığı öyküleri, yazarın kendi dönemine tanıklık etme çabasıyla da birebir örtüşür. Öte

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

yandan yazarın merkeze yoksulluk konusunu alarak özellikle kız çocuklarını ve onların eğitimleriyle ilgili durumları dile getirmesi, bugün hâlâ kız çocuklarının okumasına yönelik sürdürülen çabalar göz önüne alındığında daha bir anlam kazanmaktadır.

Eğitim, Füzûzan'ın öykülerinde iki yönden önemli bir yer tutar:

1- Eğitim, bir kurtuluş yoludur. Buna göre eğitim, kişileri, yoksul bir hayattan, her türlü geçim sıkıntısından kurtaracak, onlara belli bir standartta yaşama şansı tanıyacak olanağın adıdır.

2- Eğitim, bir sorunlar yumağıdır. Sorunlarla dolu eğitim sisteminde okul ve öğretmenlere dair olumsuz izlenimler, özellikle yoksul çocukların zihinlerinden asla silinmez. Bu nedenle öykülerde geçmişe dair uzanan her bakış, mutlaka olumsuz bir okul anısına kayar.

KAYNAKÇA

- ANDAÇ, Feridun, “ Füzûzan'ın Öykü Dünyasına Bir Bakış”, **Gösteri**, S.186, (1996), s.17-19.
- BEZİRCİ, Asım, **1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz**, İstanbul1980.
- FETHİ NACİ, “Füzûzan'ın Dünyası, **Yeni Dergi**, S.104, (1973), s.36-48.
- FÜRÜZAN, **Parasız Yatılı**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1972.
- FÜRÜZAN, **Benim Sinemalarım**, Bilgi Yayınevi, Ankara 1973.
- FÜRÜZAN, **Kuşatma**, Can Yayınları, İstanbul 1989.
- FÜRÜZAN, **Sevda Dolu Bir Yaz**, YKY, İstanbul 2001.
- İLERİ, Selim, “ Füzûzan'ın Önemi”, **Yeni Ufuklar**, S.261, (1975), s.21-25.
- KAVCAR, Cahit, **Edebiyat ve Eğitim**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara 1982.
- LEKESİZ, Ömer, **Yeni Türk Edebiyatında Öykü**, Kaknüs Yayınları, Cilt 4, İstanbul 2001.
- NECATİGİL, Behçet, **Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 1989.
- ÖZKIRIMLI, Atilla, “ Füzûzan Üzerine Aykırı Düşünceler”, **Soyut**, S.45, (1972), s.74-80.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

VEYSEL, Mehmet, “ Bir Parasız Yatılının Kuşatması”, **Yansıma**, S.4, (1972), s.152-155.

YÜCEL, Tahsin ve bşk., “ Füruzan’la Öykünün Öteki Yüzüne Doğru”, **Çağdaş Eleştiri**, S.9, (1982), s.4-18.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*